

ТОНАЛЬНІСТЬ ПРОПАГАНДИ «БЕЗ ІДЕЙ»

Гайдамачук О.В.

*Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут», м. Харків*

Коли зростають не тільки обсяги інформації, а й обсяги «інформаційного шуму» (пропаганди, фейків, дезінформації, реклами, спаму тощо), активізуються дослідницькі пошуки ефективних методів швидкої обробки інформаційного валу. Зокрема, багатопланово зростає запит на аналіз тональності тексту: досліджують тональність як явище, її функціональний арсенал, методикую виявлення й аналізу, вивчають її вплив на сприйняття змісту повідомлення і на реакцію від сприйняття тощо. Усталеної класифікації тональностей ще не вироблено: від простих як бінарна (позитивна - негативна) – до складних як тональність спілкування (висока - нейтральна - звичайна - фамільярна - вульгарна) чи комунікативна тональність (агресивна - гіпотетична - езотерична - жартівлива - ідеологічна - інформативна - маніпулятивна - менторська - статусна - урочиста - фасцинативна - фатична) або емоційно-експресивна (байдужа - боязка - дружелюбна - ворожа - жартівлива - захоплена - мрійлива - недовірлива - офіційна - песимістична - саркастична - серйозна) тощо.

Вивчення тональності російського медійного дискурсу в умовах війни Росії проти України є актуальним тому, що окупацію територій Росія супроводжує через пропаганду, словами П. Померанцева, «окупацією мізків» і, отже, деокупація територій має плануватися з огляду на «деокупацію» зараженої пропагандою свідомості. Яку роль у навмисному спотворенні реальності через російську пропаганду відіграє обрана тональність? І якщо дійсно традиційним станом російської людини, як вважає Померанцев, є сплав агресії і страждання, то відповідними тональностями має бути насичений і її дискурс. Росія постійно провокує Захід своєю нецивілізованою поведінкою на дзеркальну відповідь, щоб дискредитувати наявні у цивілізованого Заходу підстави на зверхність, через які пересічний росіянин почувається принижено.

Якщо дискурс російської пропаганди примітивізується і внаслідок відбору найефективнішими визнаються простіші важелі впливу, вільні від ідей і сенсів (на думку Померанцева) то, на нашу думку, має спрощуватися і її тональний діапазон, межі якого визначатимуть цикли експлуатації механізму садомазохізму, що своїми коренями, на думку Померанцева, сягає радянського минулого, кошмари якого відтворюються як завжди актуальне (словами Померанцева) запрошення до «жахливих підвалів радянських травм». Але це таке запрошення, на яке не передбачені ні добровільна згода, ні добровільна відмова. Тональний аналіз навіюваної пастки має розвіяти цю оману.